

Το Χρονικό της Βεργίνας.

του Μανόλη Ανδρόνικου.

Δημοσιεύθηκε στο Βήμα, 18 Ιουλίου 1991 (δύο μήνες πριν την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας των Σκοπίων από την Γιουγκοσλαβία).

Άλλοτε λόγοι αντικειμενικοί και άλλοτε υποκειμενικοί προκαλούν ή δικαιολογούν κάποιους απολογισμούς, μιαν αναδρομή σ' ένα έργο πολλών χρόνων, έστω κι αν αυτό δεν έχει φτάσει στο τέλος του. Ο αντικειμενικός λόγος που δικαιολογεί το σημερινό κείμενο είναι το γεγονός ότι στη Βεργίνα έχει αρχίσει και προχωρεί με γρήγορο ρυθμό το έργο της στέγασης των βασιλικών τάφων.

Με το έργο αυτό θα προστατευθούν επιτέλους τα μοναδικά αυτά μνημεία, προπάντων οι θαυμαστές τοιχογραφίες που μας αποκάλυψαν την άγνωστη ουσιαστικά ζωγραφική της αρχαίας Ελλάδας. Μια δεύτερη συνέπεια του έργου, που ενδιαφέρει ίσως περισσότερο όλον τον κόσμο, θα είναι η δυνατότητα να γίνουν τα μνημεία επισκέψιμα, ώστε να σταματήσουν πια οι διαμαρτυρίες των χιλιάδων επισκεπτών που ήταν υποχρεωμένοι να βλέπουν μονάχα τις λαμαρίνες που στέγαζαν για πολλά χρόνια τους βασιλικούς Τάφους.

Οι υποκειμενικοί λόγοι που με οδήγησαν σ' αυτή την απολογιστική αναδρομή δεν ενδιαφέρουν τον αναγνώστη και δεν είναι ανάγκη να

σταθώ σ' αυτούς. Η ανασκαφική έρευνα της Βεργίνας άρχισε πριν από 130 χρόνια, στα 1861, από τον γάλλο αρχαιολόγο Leon Heuzey. Στη μνημειώδη δημοσίευση των ερευνών του στη Μακεδονία που είχε τον τίτλο "Mission Archeologique de Macedoine", Paris 1976, ο Heuzey κάνει την προφητική διατύπωση:

«"Αραγε θα μας διαδεχτούν άλλοι ερευνητές στον ίδιον αρχαιολογικό χώρο , για να τελειώσουν το έργο μας, θα θελήσουν να καταπιαστούν με την αποκάλυψη των αφανών ερειπίων και των καταχωμένων μέσα στο έδαφος θεμελιώσεων; Πολύ το ευχόμαστε, χωρίς όμως να μπορούμε και να είμαστε βέβαιοι γι' αυτό. Κι όμως, αν απομένει ακόμα κάποια ελπίδα να εισδύσουμε στο μυστήριο που απλώνεται βαρύ επάνω στην ιστορία, στους θεσμούς και στην τοπογραφία ακόμα της Μακεδονίας, αν υπάρχει ακόμη κάποια ελπίδα να αποσπάσουμε από την πυκνή λησμονιά τα αρχαία μνημεία ενός λαού που έπαιξε σημαντικό ρόλο στον κόσμο, έχουμε την πεποίθηση πως η λύση γι' αυτές τις δυσκολίες κρύβεται κάτω από τους λόφους της Παλατίτσας (είναι το γειτονικό προς τη Βεργίνα χωριό που υπήρχε τότε στη Βεργίνα υπήρχαν μόνο δυο μικροί οικισμοί από λίγα σπίτια, οι Κούτλες και οι Μπάρμπες). "Όποιο κι αν είναι το όνομα της άγνωστης αυτής πόλης, η σπουδαιότητα των ερειπίων της την κάνει κάτι σαν την Πομπηία για τη Μακεδονία, θα απομείνει σε μας κάποια τιμή, γιατί ήμασταν οι πρώτοι που τραβήξαμε με επιμονή σ' αυτό το σημείο την προσοχή των περιηγητών και των επιστημόνων.

Κράνος που ανακαλύφθηκε στον Τάφο II

Η ευχή του Γάλλου Αρχαιολόγου πραγματοποιήθηκε ύστερα από πολλά χρόνια, Όταν πια η Μακεδονία επελευθερώθηκε από την Τουρκική κατοχή αιώνων και η πρωτεύουσα της Θεσσαλονίκης απέκτησε το

Πανεπιστήμιο της. Τότε, ανάμεσα στους πρώτους μεγάλους δασκάλους της φιλοσοφικής βρέθηκε και ο Κ. Α, Ρωμαίος, από τους κορυφαίους της Ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης. Η ερευνητική του ευαισθησία τον οδήγησε αμέσως στους «λόφους της Παλατίτσας», για να συνεχίσει την ανασκαφή του λαμπρού ελληνιστικού ανακτόρου που είχε αρχίσει ο L Heuzey. Τώρα όμως δίπλα στα αρχαία ερείπια είχε δημιουργηθεί ένα καινούργιο χωριό, η Βεργίνα. Η ανασκαφή άρχισε το 1938 και συνεχίστηκε ως το 1940, ως τη μέρα που ξέσπασε ο πόλεμος. Ο Ρωμαίος προχώρησε την ανασκαφή του ανακτόρου και αποκάλυψε και τον δεύτερο μακεδονικό τάφο της περιοχής (τον πρώτο τον είχε ανάσκαψα ο L. Heuzey).

Ο συντάκτης αυτού του κειμένου ήταν τα χρόνια εκείνα φοιτητής και είχε τη μεγάλη τύχη να παρακολουθήσει τις ανασκαφές του δασκάλου του σε όλες τις περιόδους, από το 1938 ως το 1940. Γνώρισε τον τόπο, τον αγάπησε και δέθηκε μ' αυτόν για όλη του τη ζωή. Θα μπορούσε να πει κανείς πως κάποια μοίρα του όρισε να αφιερώσει ολόκληρη τη ζωή του στην έρευνα του τόπου αυτού. Γιατί, όταν ύστερα από τον πόλεμο διορίστηκε στην αρχαιολογική υπηρεσία, τοποθετήθηκε στη Βέροια, είχε δηλαδή στην ευθύνη του και τη Βεργίνα. Έτσι άρχισε – και ακόμα δεν τελείωσε – μια πολύχρονη ανασκαφική έρευνα από το 1952.

Στα σαράντα χρόνια της ερευνητικής αυτής προσπάθειας τα αποτελέσματα υπήρξαν εξαιρετικά γόνιμα με κορύφωση βέβαια την αποκάλυψη των βασιλικών τάφων στα 1977. Τη μακρότατη αυτή περίοδο θα μπορούσαμε να την χωρίσουμε σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη, από το 1952 ως το 1961, ανασκάφηκε το σημαντικό προϊστορικό νεκροταφείο των τύμβων, το μεγαλύτερο που έχει ανασκαφεί ως τώρα στη Μακεδονία. Τα ευρήματα του χρονολογούνται από τον 10ο ως τον 7ο π.Χ. αιώνα και είναι εξαιρετικά σημαντικά για τη γνώση της πρώιμης αυτής περιόδου.

Άφθονα αγγεία και ακόμη περισσότερα χάλκινα χρήματα και σιδερένια άπλα μαρτυρούν πως στην περισχή αυτή υπήρχε οικισμός με υψηλό βιοτικό επίπεδο και βέβαια οικονομική ακμή. Στη δεύτερη φάση, σε συνεργασία με τον συνάδελφο Γ. Μπακαλάκη συνεχίσαμε και ολοκληρώσαμε την ανασκαφή του ανακτόρου. Στη φάση αυτή (1961-1974) η ανασκαφή ανήκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και έτσι την παρακολούθησαν πολλοί φοιτητές του αρχαιολογικού τμήματος. Όλοι σχεδόν οι

αρχαιολόγοι που υπηρετούν σήμερα στη Βόρεια Ελλάδα έχουν θητεύσει στην ανασκαφή της Βεργίνας. Η τρίτη φάση αρχίζει τυπικά το 1976, όμως ουσιαστικά θα πρέπει να τη συνδέσουμε με τις ανασκαφικές προσπάθειες του 1952 και προπάντων του 1962 και 1963.

Ένας από τους στόχους που είχε θέσει ο συντάκτης αυτού του κειμένου από την αρχή της ερευνητικής του προσπάθειας στη Βεργίνα ήταν η έρευνα της Μεγάλης Τούμπας, του τεράστιου τύμβου που υψωνόταν στα ΒΔ όρια του χωριού. Μία πρώτη δοκιμή το 1952 τον έπεισε ότι ο τύμβος ήταν αναμφισβήτητα τεχνητός και χρονολογείται στους πρώιμους ελληνιστικούς χρόνους. Οι εργασίες του 1962 και 1963 επιβεβαίωσαν αυτή την Εκτίμηση και τον έπεισαν για κάτι ακόμη. Πως ο μακεδονικός τάφος που πρέπει να υπήρχε μέσα στον τύμβο δεν μπορούσε να βρίσκεται μέσα στην επίχωση του τύμβου, αλλά κάτω από το φυσικό εδαφος, πράγμα που σήμαινε πως η αποκάλυψη του απαιτούσε πολύ περισσότερη εργασία και θα γινόταν με μεγαλύτερη δυσχέρεια. Η ουσιαστική όμως εργασία στη Μεγάλη Τούμπα άρχισε το 1976, όταν πια είχαν τελειώσει οι ανασκαφικές εργασίες στο ανάκτορο.

Η χρονιά εκείνη στάθηκε καίρια για όλη την έρευνα της Βεργίνας. Δεν βρέθηκε βέβαια ο μακεδονικός τάφος που αναζητούσε ο ανασκαφέας, όμως αποκαλύφθηκαν πολυάριθμα κομμάτια από σπασμένες επιτύμβιες στήλες που οδήγησαν σε μια χρήσιμη υπόθεση, που αποδείχτηκε όχι μόνο σωστή, αλλά εξαιρετικά γόνιμη. Η υπόθεση ήταν πως η Μεγάλη Τούμπα κάλυπτε βασιλικούς τάφους, γεγονός που σήμαινε πως η περιοχή της Βεργίνας ταυτιζόταν με την πρώτη πρωτεύουσα των Μακε-

δόνων, τις Αιγές, όπως είχε προτείνει πριν από λίγα χρόνια ο N. Hammond, χωρίς όμως να γίνει γενικά αποδεκτή η άποψη του.

Με τον ενθουσιασμό και τις προσδοκίες που δημιουργούσε η υπόθεση αυτή άρχισε η ανασκαφή του 1977, η οποία κατέληξε στην αποκάλυψη των δυο πρώτων βασιλικών τάφων, από τους οποίους ο μεγαλύτερος ήταν ασύλητος και, όπως διαπιστώθηκε, ανήκε στον Φίλιππο Β'. Η απόδοση αυτή και τα εκπληκτικά ευρήματα που περιείχε έκανε πολλούς να χαρακτηρίσουν το εύρημα ως ένα από τα σημαντικότερα του 20ού αιώνα και προκάλεσε το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Από τη στιγμή εκείνη η ανασκαφή της Βεργίνας έπαιρνε άλλες διαστάσεις. Ο τότε πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής επισκέφθηκε αμέσως τον χώρο της ανασκαφής και χορήγησε στον ανασκαφέα τα οικονομικά μέσα για την άνετη συνέχιση της έρευνας, αφού οι προσδοκίες για νέα σημαντικά ευρήματα ήταν πια μεγάλες. Η ύπαρξη των βασιλικών τάφων επιβεβαιώθηκε με τον πιο αδιαμφισβήτητο τρόπο πως πραγματικά η περιοχή της Βεργίνας ταυτιζόταν με τις Αιγές, την πανάρχαια και σεβάσμια κοιτίδα των Μακεδόνων. Η ανασκαφή της Βεργίνας απόκτησε από τη στιγμή εκείνη εξαιρετικό ενδιαφέρον, αλλά και τα παλαιά ευρήματα φωτίστηκαν με νέο φως και προσφεραν πολύτιμες πληροφορίες.

Την επόμενη χρονιά, 1978, ένας ακόμη ασύλητος Βασιλικός τάφος, δίπλα στον Τάφο τον Φιλίππου, πρόσθεσε νέα μοναδικά ευρήματα. Αλλά με το τέλος της ανασκαφής στη Μεγάλη Τούμπα οι στόχοι μας μετατοπίστηκαν σε άλλα σημεία της περιοχής με αποτελέσματα που ξεπερνούσαν τις πιο τολμηρές προβλέψεις μας. Τρεις ακόμη μακεδόνικοι τάφοι, με θαυμάσια τοιχογραφία στον έναν απ' αυτούς, ήταν τα πρώτα μνημεία που αποκαλύψαμε ύστερα από το 1981. Και αμέσως μετά ένα ακόμη εντυπωσιακό εύρημα με ιδιαίτερη ιστορική σημασία: το θέατρο όπου δολοφονήθηκε ο Φίλιππος και όπου ανακηρύχθηκε ο Αλέξανδρος βασιλιάς των Μακεδόνων για να οδηγήσει τον ελληνισμό στα πέρατα της Ανατολής. Στη συνέχεια βρέθηκε ο πρώτος μικρός ναός και έξω απ' αυτόν βάσεις αναθηματικών αγαλμάτων, σε μια από τις οποίες υπήρχε η επιγραφή με το όνομα της Ευρυδίκης, της μητέρας τον Φιλίππου. Είχαμε λοιπόν βασιλικά αναθήματα. Η έρευνα στην χειροχή αποκάλυψε και δεύτερο ναό και έξω απ' αυτόν μια ακόμη βάση με το όνομα της Ευρυδίκης, αυτή τη φορά δίπλα στη βάση υπήρχε το θαυμάσιο άγαλμα που είχε αναθέσει η βασίλισσα στην Εύκλεια.

Ίσως όμως τα πιο σημαντικά ευρήματα να ήταν αυτά που αποκαλύφθηκαν δίπλα στον τάφο του Ρωμαίου. Εφτά αρχαίοι και κλασικοί τάφοι με μοναδικά κτερίσματα και δίπλα απ' αυτούς ένας ακόμη βασιλικός τάφος. Είναι με ασφάλεια χρονολογημένος περί το 340 πΧ, δηλαδή είναι ο αρχαιότερος και μεγαλύτερος μακεδόνικος τάφος που γνωρίζουμε ως τώρα. Η εσωτερική του διαμόρφωση και η αρχιτεκτονική του λύση είναι εντελώς μοναδικές και προσφέρουν πολύτιμα στοιχεία στη γνώση των μακίδονικών τάφων, Αλλά το εκπληκτικότερο και εντυπωσιακότερο στοιχείο αποτελεί ο μνημειακός μαρμάρινος θρόνος που σώζεται στον κυρίως θάλαμο. Η διακόσμηση του με τη θαυμάσια ζωγραφική του ερεισίνωτου δεν έχουν το ταίρι τους σε ολόκληρο τον αρχαίο κόσμο. Πιστεύω πως ο τάφος αυτός ανήκε στη μητέρα του Φιλίππου, την Ευρυδίκη. Και τέλος, μόλις άρχισε η αποκάλυψη ενός ιερού της Κυβέλης των ελληνοιστικών χρόνων.

Η συνοπτική αυτή έκθεση για τις ανασκαφικές έρευνες στη Βεργίνα έδειξε νομίζω, πως οι Αρχαίες Αιγές αποτελούν πραγματικά, όπως προφήτεψε ο L. Heuzey, την Πομπηία της Αρχαίας Μακεδονίας και η αρχαιολογική τους έρευνα θα μας αποδώσει πολύτιμα στοιχεία για την ιστορία και τον πολιτισμό των Μακεδόνων, αυτόν που άπλωσαν ως την Βακτριανή και ακόμα παραπέρα.

ο Βήμα, 18 Ιουλίου 1991

Πηγή <http://history-of-macedonia.com/2010/02/07/macedonia-vergina-chroniko-manolis-andronikos/>

Πηγή : www.antibaro.gr/article